

A vadaskertekről tényleg másképpen...

Eltelt bő egy hónap, és elszállt a mérgelem, amelyet *Leipold Árpád* júniusban megjelent írása gerjesztett. Így aztán a csípős megjegyzések özöne bennem marad.

Úgy gondolom, nem volna lovagias, ha egy nyugállományban lévő, nyugaton élő erdőmérnöktől számon kérném az átfogó tájékozottság hiányát, ha számomra hánynám, hogy távol hazánktól – egy másik társadalom által teremtett jólétet élvezve – minket akar kioktatni egy-egy kellemes hazaruccanás felületes tapasztalataitól indítatva.

Inkább elmondom a Zárt Rendszerű Vadgazdálkodás lényegét, hosszú távú hatását a magyar és az európai vadgazdálkodásra.

Remélem, Leipold Úr ezt is elolvassa, és legközelebb magyarországi kalandozásai tapasztalatait széles tárgyi tudáson alapuló őszinte segítő szándékból veti papírra.

A Zárt Rendszerű Vadgazdálkodás (a továbbiakban: ZRV) az élőhelyek és a populációk dinamikáját figyelembe vevő ökoszisztéma kezelési mód, amely a természeti összefüggéseket mérlegelve végez gazdaságilag is eredményes természeti erőforrás-gazdálkodást.

Alapeszménye, hogy a biodiverzitás szellemében a vadat a föld egyik megújuló/megújítható természeti erőforrásának tekintik.

Célja, hogy a Zárt Rendszerű Vadgazdálkodás a földhasznosítás egyik jelentős formája legyen, és mint ilyen, potenciális áruteremelő ágazattá váljon.

A ZRV-t 1996-ban indítottam, „Mátyás–Király Vadaskert” néven.

A hely kiválasztásánál vezérlőelvem volt, hogy olyan erdő- és mezőgazdasági területeken végezzünk intenzív vadgazdálkodást, ahol a termőhelyi adottságok miatt az erdő minőségének döntő hányada alkalmatlan eredményes fa-termesztésre, a hozzá kapcsolódó mezőgazdasági területek pedig elsősorban elhanyagoltságuk miatt (de minőségük és méretük miatt is) nem vonhatók az intenzív mezőgazdálkodás körébe.

A nagyságának meghatározásánál (4000 hektár) az motivált, hogy a nagyvad számára a természetes élőhelyhez közeli körülményeket biztosítsak, így a zárt rendszerben nevelt vad – különösen a szarvas – bezártsági érzése minimális legyen. Ugyanakkor a rendszerben lévő mezőgazdasági területek (400

ha) tápláléktermelésével az élőhely vad által történő túlhasználását, „tönkrevészt” megakadályozzam.

A ZRV működésének néhány kiemelten fontos eleme:

- Magas szintű, intenzív vadföldgazdálkodás, a nagyvad számára legfontosabb táplálékfelvételek előállítása, valamint az élőhely természetes létének megőrzése érdekében.

- Az adottságokhoz igazodó, a kínált lehetőségeket maximálisan kihasználó vízgazdálkodás, a természetes vizek hiánya okozta nehézségek minimális szintre csökkentése érdekében.

- A természetszerű erdőgazdálkodás alkalmazása. A vágásérettségi korok felmérése, természetes felújítások, szálló vágások bevezetése az egyedi védelem megteremtésének segítségével.

- Szigorú selejtezés a rendszerben élő valamennyi vadfajnál, függetlenül az első évek gazdasági nehézségeinek figyelembe vételétől.

- Olyan kulturált vadásztatás kialakítása, amely az intenzív gazdálkodás jelenlétét feledtetve kínál természetközeli vadászati lehetőséget, módokat, így segíti az aktív pihenést és a különös élményszerzést.

- A rendszerben nevelt vad húsának elismertetése az egészséges táplálkozás egyik fontos tényezőjeként. Ennek érdekében a rendszeren belüli „konyhakész” vadhúsforgalmazás lehetőségének a megteremtése.

- Széles körű monitoring működése, a rendszerben lévő valamennyi te-

vékenység figyelemmel kísérése és azokból származó hasznos tapasztalatok megállapítása érdekében.

A ZRV általánosan megfogalmazott ismérvei és előnyei után – a teljesség igénye nélkül – szeretnék további előnyöket részletezni.

A zárt rendszer megakadályozza a spontán be- és elvándorlást.

Bizonyos előnyei vannak a vándorlásnak, de ennek elsősorban azok élvezik az előnyt, akik nem vagy csak nagyon alacsony szinten gazdálkodnak. Ahol a vadgazda következetesen hajtja végre a selejtezéseket, lövi az „alját”, kíméli az „elejét”, könnyen ráfizethet, mert gyakran előfordul, hogy az évekig megkímélt kiváló egyedek a szomszéd fogja terítékre hozni.

A magas szintű, a vadon élő állatok igényeit maximálisan figyelembe vevő vadföldgazdálkodást is csak abban az esetben érdemes folytatni, ha az abból származó minőségi javulást okozó eredmények a saját gazdálkodásom nyereségét növelik.

A ZRV esetén a rendszerben élő vad minőségének fokozatos javítása érdekében kiváló képességű egyedek vásárlására is lehetőség nyílik.

Ezt szabad területeken nem érdemes alkalmazni minőségjavítás céljából, hisz semmi biztosíték nincs arra, hogy a drágán megvásárolt, telepített egyedek az én állományomat fogják javítani és a végén nálam kerülnek terítékre.

Zárt rendszerben az állományok egészségi állapota folyamatosan figyelemmel kísérhető, adott esetben a beavatkozás hatékonysága sokkal nagyobb. Járvánszerűen fellépő betegségek a zárt rendszer határainál általában lokalizálhatók.

A vadgazdálkodás anyagi háttérét adó „nagypenzű” vadászvendégek egyre kevesebb idővel rendelkeznek. A zárt rendszerben sokkal nagyobb biztonsággal és az igényeknek megfelelő mértékben és mennyiségben lehet vadászatot szervezni a bérvadászoknak.

Az EU-csatlakozás elkerülhetetlenné teszi, hogy a magyar mező- és erdőgazdálkodás is EU-szintű tevékenységet folytasson. Az ilyen szintű mező- és erdőgazdálkodás nem tűri el a vadkárt. Nem véletlen, hogy Nyugat-Európában a vadgazdálkodás súlya az elmúlt évtizedek alatt fokozatosan jelentéktelenné

vált, a vadászati lehetőségek rendkívül alacsony szintre kerültek.

A magyar vadgazdálkodás eddigi eredményeit csak úgy tudjuk tartósítani, ha a ZRV-t általánosan elterjesztjük Magyarországon.

A ZRV lehetőséget biztosít a legkülféllebb adatok gyűjtésére, vizsgálatok végzésére, kísérletek beindítására.

Miután nyereséget produkáló, gazdálkodó rendszerről van szó, fontos annak figyelemmel kísérése, hogy a takarmányozás minőségének és a vad élőhelyének folyamatos javítása, valamint más élettani beavatkozások költségei hogyan térülnek meg, az anyagi és szellemi befektetések milyen eredményeket hoznak.

Ezekre pontos választ néhány év múlva már lehet adni, de előlegben és biztatásként a hullott agancs elemzésünk néhány adatát mutatom be a következőkben.

A zárt rendszer biztosítja, hogy a bent élő, fejlődő vadállomány hullott agancsait évről évre összegyűjthessük. Úgy gondolom, a hullott agancsok

számbavétele, összehasonlító elemzése adja a legjobb tájékoztatót állományunk minőségéről, annak fejlődéséről vagy romlásáról.

A terítékadatok az első egy-két évben semmit sem mondanak, hisz – ahogy már említettem – az első években elsősorban a kimondottan selejtes egyedeket szabad kivenni az állományból, az érett, jó és ígéretes bikákat kímélni kell.

Ezért is vártuk nagy izgalommal az első két év összegyűjtött hullott agancsaiból elvégezhető elemzések eredményeit. Arra voltunk elsősorban kíváncsiak, hogy az 1998-as felrakás – amelynél már jelentkezni kellett a zárt rendszer nyújtotta nyugalomnak, valamint az intenzív vadföldgazdálkodás biztosította jobb minőségű takarmányozásnak – mennyivel lesz jobb az 1997-es felrakásnál. Mostanra az 1999-es felrakásból származó hullott agancsokat is kiértékeljük.

Az elvégzett elemzés adatait a mellékelt táblázatban foglalom össze.

A számokat tanulmányozva kimondottan biztató, ha eredményeinket összehasonlítom *dr. Bán István* könyvében leírtakkal, amelyet három neves szakemberrel egyeztetve jelentetett meg.

Vizsgálataik a Zala megyei szarvaspopuláció adataira támaszkodtak. A könyv adatai szerint 407 db 7 éves és ennél fiatalabb bika – amelyet Zalában selejtnak minősítettek – 77 dkg/év súlygyarapodást mutatott. Ugyanitt a szerzők elmondják, hogy átlagos minőségű bikák esetén a gyarapodás ezen a területen 89 dkg/év súlyban jelentkezett. A legkiválóbb eredmény ugyanitt 127 dkg/év gyarapodás volt.

Ezekhez az eredményekhez viszonyítva a zárt rendszerben élő állomány 1998-as 91,6 dkg-os, 1999-es 101,6 dkg-os, ezen belül a legintenzívebb csoport 118,1 dkg-os átlagos felrakása nagyon biztató, hisz a területen egy rossz korosztály összetételű, átlagosnál rosszabb minőségű populáció volt a zárás pillanatában.

E kezdeti eredményeket figyelembe véve és a jövő gazdálkodása mutatószámiai alakulásának ismeretében úgy gondolom, a Zárt Rendszerű Vadgazdálkodás – sok egyéb haszna mellett – alkalmas arra, hogy az EU-hoz a közeljövőben kapcsolódó közép-kelet-európai országok mező- és erdőgazdálkodásának sajátos adottságai kihasználásával, vadgazdálkodásuk eredményeinek fel-

**Zárt Rendszerű Vadgazdálkodás a „Mátyás-Király Vadaskert”-ben
Három év agancsfelrakása elemző adatai a 30 legjobb bikánál**

Agancsfelrakás éve	Hullott agancs súlyok, kg	I. 10 bika	II. 10 bika	III. 10 bika	30 bika összesen
1997	összes súly	45,26	33,27	26,12	104,65
	1 bika agancsának átlagsúlya	4,526	3,327	2,612	3,488
1998	összes súly	53,73	43,39	35,03	132,15
	1 bika agancsának átlagsúlya	5,373	4,339	3,503	4,405
	Plusz felrakás összesen	8,47	10,12	8,91	27,50
	Plusz felrakás 1 bikánál átlagban	0,847	1,012	0,891	0,9167
1999	összes súly	62,25	53,53	46,84	162,62
	1 bika agancsának átlagsúlya	6,225	5,353	4,684	5,420
	Plusz felrakás összesen	8,52	10,14	11,81	30,47
	Plusz felrakás 1 bikánál átlagban	0,852	1,014	1,181	1,016

használásával olyan speciális földhasznosító rendszert indítson el, alakítson ki, amely nem teherként jelenik meg a fejlett mezőgazdasággal rendelkező jelenlegi EU-tagországok számára.

E tény az egyesülést ellenzők hangját halkítja, hisz a ZRV sikeres működésével egy speciális, hasznos, életminőséget javító tevékenységgel gazdagodhat a leendő egységes Európa.

Befejezésül még néhány tény.

A ZRV-t országos hálózattá fejlesztve 100 000 hektár rosszabb minőségű erdő és hozzá csatlakozó 20 000–30 000 hektár mezőgazdasági terület annyi szarvas terítékre hozását tudja biztosítani, amennyit ma az ország egész vadászterülete produkál.

Ez a magyar erdők csupán 0,6 százalékát venné igénybe, ugyanakkor megteremtené annak lehetőségét, hogy a szabad vadászterületeken valóban csak annyi vad legyen, amennyit a természetes vadeltartó képesség – jelentősebb vadkárok nélkül – meghatároz.

Ez megszüntetné az erdő- és mező-

gazdasági károkat, megszűnnének a vadász-erdész, vadász-mezőgazdasági termelő egyre növekvő ellentétei.

Egy társadalom gazdálkodásának fontos pillére a termőföld hasznosításának színvonala.

A ZRV jelentőségét, fontosságát tanúsítja többek közt az is, ha megnézzük a 4000 hektár erdőterület értéktermelő képességét. Pontos elemzések alapján kiszámítottuk, hogy a „Mátyás–Király Vadaskert” zárt rendszerébe foglalt erdők hozamának és költségeinek felhasználati és erdőkezelési eredménye éves 2 millió forint veszteséget okoz. Ezzel szemben, ha csak a zárt rendszerben előállítható – ökohúsként is értékesíthető – húsértéket számolom, az 18 600 Ft/hektár/év, amelynek nyereségtartalma 3150 Ft/hektár/év, ami 12,6 millió forint/év nyereséget jelent.

Ennél érzékletesebb, ha az adott terület rezszielviselő képességét vizsgáljuk. Ha a HM VERGA Rt. 2000. évi összes rezsiját ráosztjuk az általa kezelt összes erdőre, akkor egy hektár erdőnek 9500

Ft/hektár rezsit kell elviselnie. Ez a „Mátyás–Király Vadaskert”-ben cca. 35 millió forint költséget jelent. Ebből a költségből a konkrét tevékenységek cca. 5 millió forintot képesek elviselni, ami azt jelenti, hogy ennek a területnek a rezsivelő képességét vizsgálva évi 30 milliós veszteséggel számolhatunk.

Zárásként érdemes egymás mellé állítani a zárt rendszerben lévő 4000 hektár termőföldön előállítható éves értékeket:

– elsődlegesen fatermesztés esetében 15,5 millió forint/év,

– és Zárt Rendszerű Vadgazdálkodás esetében, csak húsértéket számolva 74,6 millió forint/év.

A tróféákból, illetve a vadászatásból származó – hasonló mértékű – értékről itt azért nem tettem említést, mert a ZRV jelenlegi szakaszában ezt megbízhatóan kiszámolni vagy megbecsülni még nem lehet.

A számok és tények, úgy gondolom, önmagukért beszélnek. Az érdeklődők számára pedig mindez a helyszínen tanulmányozható.

III. Erdő és Klíma Konferencia Debrecen, 2000. június 7–9.

Az 1994-ben a Kossuth Lajos Tudományegyetem Meteorológiai Tanszéke által kezdeményezett konferenciasorozat idén a kezdeményező városában, a Debreceni Akadémiai Bizottság székházában került lebonyolításra.

Az első konferencia 1994-ben a Bükkalján, Noszvajon, a második pedig 1997-ben Sopronban, az Egyetem Termőhelyismerettani Tanszékének fő szervezésében került megrendezésre.

Napjainkban a klíma és az erdő viszonyának kutatása éppen olyan fontos feladat, mint az 1980-as és 90-es években, amikor a Közép- és Délkelet-Európát sújtó két évtizedes száraz klímaperiódus tömeges fapusztulást okozott. Ezzel összefüggésben az idej konferencián is megfogalmazódott, hogy a szárazságot jól toleráló fajokkal történő erdőtelepítés mezoklimatikus szinten csökkenti a szárazodást. Az 1990-es évek közepétől megszakadt a száraz klímaperiódus, mert azóta gyakorta zúdult nagyobb csapadékmennyiség hazánkra, de előfordultak olyan csapadékmentes időszakok is, mint az idej tavasz és nyárelő.

A konferencia egyik témakörként a klímaváltozás szerepelt. A hosszú távú

klíma-előrejelzések egyelőre nem tudják biztonsággal megjósolni a Kárpát-medencében várható klímaváltozás jellegét és mértékét. Az elmúlt évek időjárásának fő jellemzője egyébként az erőteljes ingadozás volt.

A konferencia klíma és erdőtakaró viszonyával foglalkozó szekciójában elhangzott, hogy az országos erdészeti adatbázis és a hazai éghajlati térképek digitalizált változatainak összehangolásával megállapíthatók a jelenlegi faállomány-típusok éghajlati igényei. Ez lehetőse-

get ad arra, hogy a klímaváltozás szimulálásával meg lehessen állapítani, milyen erdőállományok számára lesznek megfelelőek a különböző szimulált klímajellemzők.

A konferencia állományi klímával foglalkozó szekciójában többek között a bükkösök vízháztartásáról és a tölgyesek szélesebbégi viszonyairól kaphattak képet.

A konferencia fő megállapítása az volt, hogy szorgalmazni kell az erdő és a klíma kapcsolatán belül azokat a kutatásokat, amelyek segítik a közeljövőben egyre jobban előtérbe kerülő táji erdőgazdálkodást, az erdőtelepítéseket és az árvízvédelmet.

Dr. Berki Imre

Fajok származási kísérleteiről

Nemzetközi fajszármazási kísérletek indítását a müncheni tudós, *Heinrich Mayr* ajánlotta 1900-ban. Ő vetette fel a magszármazás kérdését is és mutatott rá fontosságára. A származási kísérlet javaslatát az osztrák *Cieslar* munkájára alapította, aki különböző magassági övezetekből gyűjtött azonos fenyőfajt hasonló össze. Elsősorban növekedésüket figyelte, és az akklimatizálódás, alkalmazkodás kérdéseire kereste a választ.

Hazánkban a Mátrában, *Szőnyi László*

kezdeményezésére indított, IUFRO-kísérletek sorába beépülő lucfenyő-kísérlet ismerünk. A hosszú lejáratú kísérletsort *Ujváry Ferenccé* értékeli rendszeresen, de termőhelyi, hidrológiai vonatkozások értékelésében más kutatók is részt vesznek.

Hivatkozás:

Mátyás Csaba (szerk.): *Forest Genetics and Sustainability*, Dordrecht–Boston–London, 1999

Ref.: **Dr. bc. Dr. Szodfridt István**